

9. MEDJUNARODNE EKONOMSKE I FINANSIJSKE INSTITUCIJE

- Svjetska trgovinska organizacija
- Konferencija UN za trgovinu i razvoj
- Medjunarodni monetarni fond
- Svjetska banka i njene afilijacije
- Regionalne banke

UNCTAD

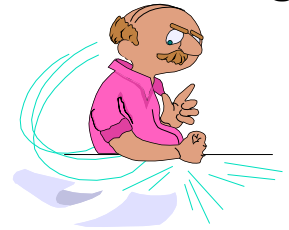
- UNCTAD – Konferencija UN za trgovinu i razvoj, osnovana 1964, Ženeva
- organizacija pretežno savjetodavnog i publicističkog karaktera, objavljuje:
 - 1. Trade and Development Report (TDR)** – Godišnji izvještaj o ek. trendovima i politikama (od 1981)
 - 2. Handbook of International Trade Statistics** i
 - 3. World Investment Report – WIR.**
- doprinosi borbi za uvođenje jednostranih preferencijala od strane RZ prema ZUR (za određene kontigente ukidanje carina na ind. proizvode iz ZUR u RZ) - *Preferential Trade Agreement -PTA (unilateral for LDCs)*

Bretonvudske institucije i međunarodni monetarni sistem / MMS

- MMF (IMF) je osnovan **1944.** godine u **Bretton Woods-u** (SAD), na međunarodnoj monetarnoj konferenciji posvećenoj izgradnji finansijskih institucija koje će pomoći ekonomski oporavak i razvoj nakon velikih razaranja u II sv. ratu (1-22. jul 1944., 44 zemlje osnivači, bila i YU)
- Na istoj konferenciji osnovana je i **Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)**, okosnica **Svjetske banke**, čiji je zadatak prvobitno bilo davanje dugoročnih zajmova za obnovu ratom razrušenih privreda, a danas smanjenje siromaštva u svijetu.
- **Primarna funkcija IMF-a danas je osiguranje stabilnosti međ.monetarnog sistema**

Ciljevi osnivanja IMF-a:

1. **Razvoj međunarodne monetarne saradnje,**
2. **Olakšavanje i širenje međunarodne trgovine,**
3. **Doprinos stabilnosti valutnih kurseva,**
4. **Pomoć uvođenju i širenju multinacionalnog sistema plaćanja po tekućim transakcijama između zemalja članica i ukidanje deviznih ograničenja koje usporavaju razvoj svjetske trgovine,**
5. **Jačanje povjerenja među državama članicama kroz - doprinos smanjenju stepena neravnoteže platnog bilansa zemalja članica kroz davanje kratkorocnih kredita za uravnoteženje platnog bilansa zemlje (time skraćuje vrijeme trajanja i smanjuje stepen neravnoteže platnih bilansa zemalja članica).**

ORGANI UPRAVLJANJA FONDOM

- **Odbor guvernera - *The Board of Governors*** - (svaka zemlja po guvernera i zamjenika – guverner CB i MF) -
- **Odbor izvršnih direktora - *Executive board*** - 24 izvršna direktora (5 biraju zemlje sa najvišim kvotama – **US, GB, FR, DE, JP**, ostale biraju zemlje članice po grupama (uz geografski činilac)

IMF managing director
CHRISTINE LAGARDE
(since oct. 2011)
Lagarde was the first woman to become finance minister of a G8 economy, and is the first woman to head the IMF.

**Tradicionalno,
IMF vodi neko iz Evrope,
a WB vodi predstavnik SAD**

Generalni direktor – rukovodi radom Fonda i Odborom izvršnih direktora koji ga imenuje Organizacionu strukturu MMF-a, pored ovih organa čine i stalni i ad hoc komiteti kao i grupe koje imaju savjetodavni karakter.

IMF pomaže zemljama kroz svoje tri f-je:

- 1. FUNKCIJA NADGLEĐANJA** - prevencija krize – nadzor razvoja ekonomskog i finansijskog sistema država članica (godišnje konsultacije članica)
- 2. FUNKCIJA POZAJMLJIVANJA** - pomoć zemljama koje imaju problema s bilansom plaćanja, te pristupaju izradi Stabilizacionog programa i predstavljaju ga Fondu u tzv. “Pismu o namjerama” na bazi kog se odobrava finansijska pomoć – poboljšavanje položaja najzaduženijih i najsiromašnijih zemalja (problem nazvan “velikom sistemskom prijetnjom”)
- 3. TEHNIČKA POMOĆ /savjetodavne usluge za bolje vođenje javnih finansija i upravljanje krizom/** - IMF dugoročno pruža savjete, tehnološku saradnju i finansijsku podršku

KVOTE

- 2013 – 188 zemalja članica
- **Osnovni kapital IMF-a je UPLAĆENI KAPITAL u vidu kvote**, svaka članica ima utvrđenu nacionalnu kvotu u SPV (do 25% kvote u konvertibilnoj valuti i preostalih 75% kvote u nacionalnoj valuti); MMF je organizovan po principu **akcionarskog društva** (uplaćeni kapital; broj glasova svake zemlje u odlučivanju zavisi od uplaćenih sredstava, tj. kvota određuje i glasačku snagu u IMF)
- Kvote se određuju prema **ekonomskoj snazi** svake zemlje na bazi podataka o: BDP, BDP PPP (za zadnje 3 godine), tekućim prihodima (od roba, usluga i dohodaka) za 11 godina; tekućim rashodima za poslednjih 5 godina; neto kapitalnom toku za poslednjih 13 godina; i ukupnim rezervama u poslednjih 12 meseci; - to je **prag obavezivanja zemlje prema Fondu** u vidu uplate kvote
- Kvota daje i **glasačku snagu u IMF**, koji se bazira na jednom glasu na 100.000 SPV; ovim glasovima dodaje se i 750 osnovnih glasova za svaku zemlju
- Od visine kvote koju je zemlja uplatila zavisi i iznos sredstava - **visina kredita koji zemlja može dobiti od IMF-a**

POSEBNI IZVORI LIKVIDNOSTI

- **PORED KVOTA, IMF PRIKUPLJA SREDSTVA na bazi:**
 1. **pozajmica država članica (osnovni izvor, zajedno sa kvotama) i**
 2. **na bazi pozajmica na tržištu kapitala (ovo je dodatni izvor)**

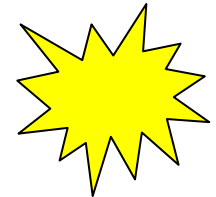
Bretonvudski monetarni sistem i SPV

- Bretonvudski monetarni sistem se zasnivao na **konvertibilnosti dolara u zlato** (1 \$=0,888671 g zlata, tj. jedna unca zlata = **35** \$).
- Prema pravilima Fonda, zemlje članice su morale da odrede vrijednost, tj. “**paritet**“ svoje nacionalne valute u USD (ili zlatu). Deviznom kursu je bilo dozvoljeno da oko zvanično utvrđenog pariteta varira + - 1%.
- Sprovođenje devalvacije, ukoliko je ona neophodna, zahtjevalo je prethodni dogovor sa MMF-om.
- Postojala je ogromna tražnja \$ nakon II sv. rata. Ogromne sume dolara su se našle van SAD. Ugled \$ se zasnivao na prosperitetu američke privrede, koja se 1960-ih suočila sa problemima, povjerenje u superiornost \$ je izgubljeno krajem 1960-ih i sve su bili veći zahtjevi drugih država za konverziju dolara u zlato.
- Američke federalne rezerve (FED, ekvivalent centralne banke) su bile suočene sa odlivom zlata. Želeći da ga zaustave, američke vlasti 1971. godine **ukidaju konvertibilnost dolara u zlato i povećavaju cijenu zlata** (što praktično znači devalvaciju dolara) na **38** USD za uncu.
- Dvije godine nakon toga, **1973.** godine, uslijedila je nova devalvacija dolara (cijena zlata je povećana na **42** \$ po unci), a **bretonvudski sistem je prestao da funkcionise.**
- Pored pada povjerenja u dolar, bretonvudski sistem se 1960-ih suočio sa još jednim problemom: pojavio se **problem međunarodne likvidnosti** - IMF je sve teže izlazio u susret rastućoj tražnji kredita, koja je bila uzrokovana rastom međ. trgovine. ⁷

Reforma međ. monetarnog sistema - SPV

- Kako bi se rješio problem likvidnosti, MMF je 1969. godine (amandmanom na Statut) dobio pravo emitovanja novog sredstva plaćanja nazvanog „**specijalno pravo vučenja**“ (eng. **SDR**). Ideja je da to bude neka vrsta svjetskog novca, te da se smanji zavisnost MMS od jedne valute.
- Početna vrijednost SDR je bila jednaka vrijednosti dolara. Kasnije se vrijednost SDR počela utvrđivati na osnovu „korpe“ (grupe) jakih valuta. Do 2016.g. Korpu su činile: **euro, američki dolar, britanska funta i japanski jen, a od 2016.g. u ovoj korpi je i kineski juan**
- **Vrijednost SDR je ponderisani prosjek vrijednosti ovih valuta**
- Struktura pondera se utvrđuje svakih 5 godina, u skladu sa značajem zemalja u međunarodnoj trgovini, a posljednja provjera pondera obavljena je 2011. godine.

Period	USD	EUR	JPY	GBP	Renminbi
2001–2005	0.5770 (44%)	0.4260 (31%)	21.0 (14%)	0.0984 (11%)	
2006–2010	0.6320 (44%)	0.4100 (34%)	18.4 (11%)	0.0903 (11%)	
2011–2015	0.6600 (41.9%)	0.4230 (37.4%)	12.1000 (9.4%)	0.1110 (11.3%)	
2016 - 2020	41,73%	30,93	8,33%	8,09%	10,92%

- **SDR/SPV ima dve važne funkcije:**
 - **emisijom** SDR, IMF ublažava problem međunarodne nelikvidnosti,
 - SPV predstavlja novo **obračunsko sredstvo** koje koristi IMF i preko koga finansira platnobilansne neravnoteže.
- Emitovana SPV se raspodeljuju zemljama članicama IMF-a prema već postojećim kvotama, odnosno određuju se **PRAVA VUČENJA SVAKE ZEMLJE**, a zbir svih prava jednak je cjelokupnoj emisiji prava, tj. fiktivnog novca.
- Dobijeni iznos SPV zemlja može „zamjeniti“ za neku od svjetskih valuta koja joj je potrebna, ali se obavezuje da će u određenom periodu „otkupiti“ pripadajuću sumu SPV i platiti određenu **kamatu**.
- **Danas se SPV koriste kao sredstvo obračuna između IMF-a i članica!**
- Mnoge MO koriste SPV kao jedinicu svog obračuna

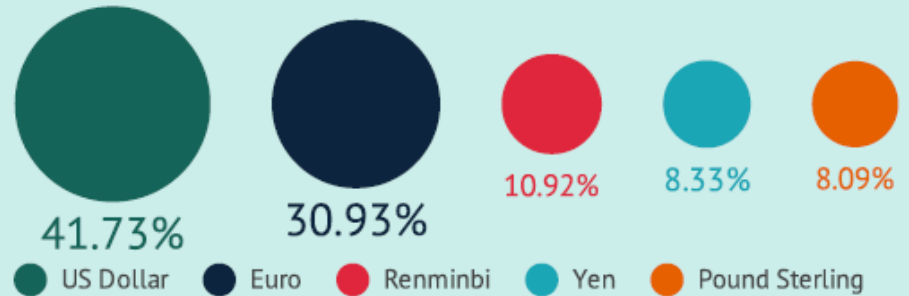
The Special Drawing Right (SDR) is an international reserve asset,

created by the IMF in 1969 to supplement the existing official reserves of member countries. SDRs are allocated to member countries in proportion to their IMF quotas. The SDR also serves as the unit of account of the IMF and some other international organizations.

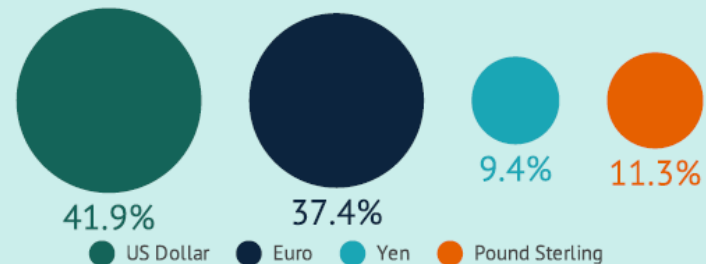
The value of the SDR is defined using a basket of major currencies, which are selected based on their importance in the world's financial and trading systems.

The IMF Executive Board reviews the composition of the SDR basket every five years. This composition is revised to reflect major changes in the roles of various currencies in the global economy. In the most recent review, the Board expanded the basket to include the Chinese Renminbi along with the dollar, euro, pound sterling, and yen.

New weights

Previous weights

1974

Introduction of a 16-currency basket

1981

Reduction to a 5-currency basket

1999

Inclusion of the euro as a replacement of the Deutsche mark and the French franc

2016

Inclusion of the Chinese Renminbi

- Emitovana SPV se raspodeljuju zemljama članicama IMF-a prema već postojećim kvotama, odnosno utvrđuju se **PRAVA VUČENJA** svake pojedine zemlje, a zbir svih prava jednak je cjelokupnoj emisiji prava, tj. fiktivnog novca.
- Dobijeni iznos SPV zemlja može „zamjeniti“ za neku od svjetskih valuta koja joj je potrebna, ali se obavezuje da će u određenom periodu „otkupiti“ pripadajuću sumu SPV i platiti određenu kamatu. Na pozitivan saldo SPV Fond plaća kamatu od 4% godišnje, a na njihov negativan saldo naplaćuje kamatu od 6%.
- Zemlja koja želi iskoristiti pravo vučenja, čini to automatski, i bez posebnog postupka odobravanja. Obraća se Fondu koji joj u zamjenu za njena prava vučenja **odobrava traženu valutu druge suficitarne zemlje.**
- **SPV PREDSTAVLJAJU SVJETSKU MONETARNU REZERVU**, a na pojedine zemlje alocirana su srazmjerno kvotama u Fondu. **Dosadašnje alokacije:** 9,3 mlrd (1970-72), 12,2 mlrd (1979-81), 161,2 mlrd (28.8.2009). Spcijalna jednokratna alokacija od 21,5 mlrd (9.9.2009), dovela je kumulativno alokaciju na nivo od **204 mlrd SPV (ekvivalent 318 mlrd \$).**
- 250 mlrd \$ ili 74,13% kvote priprada tzv. povlašćenim članovima (eligible participants' quota). Rastuća tržišta i ZUR, kao grupa, računaju sa gotovo 100 mlrd \$, uključujući i 18 mlrd \$ za najsiromašnije zemlje. **Alokacija po zemljama** (region) npr. Albanija 46,5 mil SPV, BiH 140,4 mil SPV, Hrvatska 303,1 mil SPV, Crna Gora 25,8 mil SPV, Makedonija 57,2, Srbija 388,3 mil SPV i Kosovo 55,4 mil SPV.

Vrijednost SDR/SPV utvrđuje se svaki dan i koristi se za utvrđivanje vrijednosti inostranih kredita

Wednesday, September 11, 2013			
Valuta	Iznos valute prema pravilu 0-2	Devizni kurs	USD equivalent/ekvivalentni iznos u \$
Euro	0.4230	132.580	0.560813
Japanese yen	121.000	10.029.000	0.120650
Pound sterling	0.1110	157.710	0.175058
U.S. dollar	0.6600	100.000	<u>0.660000</u>
			1.516.521
U.S.\$1.00 = SDR			0.659404 ²
SDR1 = US\$			1.51652 ⁴

Napomena:

1. Devizni kurs za japanski jen iskazan je kao iznos jena za 1 \$. Ostali kursevi su iskazani kao iznos 4 za jedinicu druge valute
2. Pravilo 0-2(a) IMF-a definiše vrijednost \$ u SPV kao recipročnu vrijednost zbira iznosa valuta u korpi, koji su iskazani u dolarskom ekvivalentu, zaokruženo na šest cifara. Ekvivalent svake valute u \$ izračunat je prema srednjoj vrijednosti između kupovnog i prodajnog deviznog kursa na Londonskom tržištu tačno u podne. Ukoliko nije moguće da se dobije kurs za svaku valutu na Londonskom tržištu, koristi se srednja vrijednost odgovarajućeg kursa na tržištu u Njujorku. Ukoliko ni tamo nije moguće da se dobije traženi kurs, koristiće se referentni kurs prema euru koji objavljuje ECB.
3. Recipročna vrijednost dolara iskazana u SPV, zaokružena na 6 cifara.

Chinese renminbi (RMB) is included in SDR basket as fifth currency from

October 1 2016;

SDR basket expansion reflects the ongoing evolution of the global economy and is a significant change for the IMF

Wednesday, November 21, 2018			
Currency Unit NOVA KORPA VALUTA OD 2016!	Currency amount under Rule O-1 / Iznos valute prema pravilu 0-1	Devizni kurs / Exchange rate ¹	U.S. dollar equivalent / USD equivalent/ ekvivalentni iznos u \$
Chinese yuan	10.174	693.290	0.146750
Euro	0.38671	114.025	0.440946
Japanese yen	11.900	11.301.000	0.105300
U.K. pound	0.085946	128.070	0.110071
U.S. dollar	0.58252	100.000	0.582520

1.385.587

U.S.\$1.00 = SDR

0.721716 ²

SDR1 = US\$

1.385590 ⁴

1. The exchange rates for the Japanese yen and the Chinese renminbi are expressed in terms of currency units per U.S. dollar; other rates are expressed as U.S. dollars per currency unit. Chinese renminbi refers to the name of the currency, while Chinese yuan refers to the currency unit.

2 **IMF Rule O-2 (a)** defines the value of the U.S. dollar in terms of the SDR as the reciprocal of the sum of the equivalents in U.S. dollars of the amounts of the currencies in the SDR basket. Under current IMF procedures, each U.S. dollar equivalent is calculated on the basis of the mid-market rates, as provided to the IMF by the Bank of England, based on spot exchange rates observed at around noon London time (see Bank of England website); the value of the U.S. dollar in terms of the SDR is rounded to six significant digits. The Federal Reserve Bank of New York and the European Central Bank serve as backup providers for these exchange rates. For further details see Method of Collecting Exchange Rates for the Calculation of the Value of the SDR for the Purposes of Rule O-2(a). / **Pravilo 0-2(a)** IMF-a definiše vrijednost \$ u SPV kao recipročnu vrijednost zbira iznosa valuta u korpi. PO važećoj proceduri IMF-a, ekvivalent svake valute u \$ izračunat je prema srednjoj vrijednosti između kupovnog i prodajnog deviznog kursa na Londonskom tržištu tačno u podne. Vrijednost US \$ u SPV zaokružena je na šest cifara. (Detaljnije, u Metodu obračuna deviznog kursa za obračun vrijednosti SDR za pravilo 0-2);

12

⁴ The reciprocal of the value of the U.S dollar in terms of the SDR, rounded to six significant digits. / Recipročna vrijednost dolara iskazana u SPecijalnim pravima vučenja, zaokružena na 6 cifara.

KRIZA I RAST KVOTA

- **Savremena ekonomska i finansijska kriza**, koja je pogodila svjetsku privredu od sredine 2007. godine, iznova je aktuelizovala **problem međunarodne likvidnosti**; U kriznim situacijama naglo rastu **troškovi refinansiranja**, što dodatno otežava položaj zemlje.
- Mada su se na udaru krize našle prije svega RZ, njeni talasi su zapljusnuli i obale ZUR
- **Grupa 20**, na ekonomskom samitu u Londonu 2009, izašla se predlogom da se obezbijedi podrška za **opštu alokaciju SPV**, koja bi **ubacila u svjetsku privredu oko 250 mlrd. dolara**, što bi podiglo opštu svjetsku likvidnost. Godinu dana kasnije, decembra 2010., dogovorena je 14. revizija kvota (dupliranje kvota!) - **Doubled quotas to SDR477 billion**
- Mnogi ekonomisti, među kojima se posebno ističe Štiglic (Stiglitz), predlažu održavanje nove međunarodne monetarne konferencije na kojoj bi dolar, kao glavna rezervna valuta, bio zamenjen sa SPV.

Crna Gora je članica IMF-a od 1.1.2007., kada je postala članica i Svjetske banke.

Učestvuje u SPV i glasanju u sljedećoj srazmjeri

Članica	SPV mil	% of total SPV	Glasovi (broj)	Glasovi (%)
Crna Gora	27.5	0,013	1,012	0.04
Total (od 3. 3. 2011)	238,118	100%	2,519,736	100%

Kvota Crne Gore u IMF-u je **27,5 mil SPV**, što čini **0,013% ukupne kvote**, a njena glasačka moć je jednaka broju od 1012 glasova ili 0,04% od ukupne glasačke snage

Kada se ratifikuje 14. revizija kvota IMF, CG će tada imati oko **61 mil SPV**.

Dupliranje kvota i promjena strukture kvota

- **14 revizija kvota IMF dogovorena je krajem 2010. godine**, i kada se ratifikuje u državama članicama, to će značiti njihov rast sa **238 SPV** na **447 mil SPV** (oko 725 mlrd \$ po tada važećem običaju kursa), što predstavlja rast od 100% - dupliranje kvota!
- 6% kvote pomjeriće se sa zemalja koje su previše “predstavljene” prema onima koje su “premalom” predstavljene
- 6% kvote otići se prema rastućim tržištima i ZUR (Dynamic emerging market and developing countries, EMDCs).
- To će značiti i **krupu promjenu u strukturi kvota**. Kina će postati treća po veličini zemlja članica u IMF-u, tj. četiri EMDCs (Brazil, Kina, Indija i Rusija) biće među 10 najvećih dioničara u Fondu, i
- Sačuvaće se **kvota za najsiromašnije zemlje članice** (korisnice Fonda za smanjenje siromaštva i rast, čiji je per kapita dohodak ispod US\$1,135 u 2008, što predstavlja IDA standard)

	KVOTE u IMF-u	Jul '13, IX'18 %	82008 %
1	United States	17,40	17,69
2	Japan	6,46	6,56
3	CHINA	6,39	4,00
4	Germany	5,58	6,12
5	France	4,23	4,51
6	United Kingdom	4,23	4,51
7	Italy	3,16	3,31
8	India	2,75	2,44
9	Russia	2,71	2,50
10	Brazil	2,32	1,79

Tradicionalnu grupaciju prvih “pet” (US,JP,DE,FR,UK) , poremetio je **rast kvote Kine** (uzrokovan rastom njene ekonomije), što će daljom revizijom kvota dovesti i do promjene modela popunjavanja mjesta u Odboru izvršnih direktora

KREDITI IMF-a

- Iz kvota, ali i iz pozajmica od država članica i sa medj. tržišta kapitala, Fond zemljama članicama odobrava **kredite za finansiranje platno-bilansnih neravnoteža**
- **Uslov za dobijanje kredita** od MMF-a je usaglašen program platnobilansnog prilagođavanja (**stabilizacioni program**) čiji je cilj uklanjanje uzroka koji su zemlju doveli u poziciju da joj je neophodan kredit za finansiranje platnobilansnog deficita.
- Zemlja se „**pismom o namjerama**“ obavezuje da će sprovesti program ekonomskih reformi koje je usaglasila sa MMF-om.
- MMF isplaćuje kredit u djelovima, tj. **tranšama**, najčešće u četiri tranše (po 25% odobrenog kredita).
- Isplata tranši je **uslovljena** sprovođenjem dogovorenih mjera ekonomske politike.
- **Ekonomska politika zemlje koja koristi kredite** mora biti usaglašena sa Fondom, koji kontroliše i njeno izvršenje, kao uslov za isplatu sredstava; Fond nameće kratkoročne mjere prilagođavanje kao uslov za dobijanje kredita
- **Osnovni cilj programa Fonda (IMF/a)** – da se uspostavi ravnoteža između ukupne ponude i tražnje u cilju poboljšanja platnog bilansa i da se zemlja osposobi za otplatu spoljnih dugova (smanjenje potrošnje radi uspostavljanja platno-bilansne ravnoteže, kontrola tražnje, devalvacija, plafoniranje bankarskih kredita, što sve umanjuje značaj mjera za podsticanje razvoja)

KREDITI IMF-a ZA FINANSIRANJE PLATNOBILANSIH NERAVNOTEŽA:

- 1. KREDITNE TRANŠE – odobravanje prvih 25% kvote** - MMF isplaćuje kredit u djelovima, tj. **tranšama**, najčešće u četiri tranše (po 25% odobrenog kredita). Isplata tranši je **uslovljena** sprovođenjem dogovorenih mjera ekonomske politike.
- 2. STAND-BY ARANŽMANI** – vučenje ostalih kreditnih transi do 480% kvote - predstavljaju odobravanje okvirnog iznosa sredstava koji neka zemlja može koristiti u određenom vremenskom periodu u skladu sa potrebama. Dogovorena sredstva su praktično „u pripravnosti“.
- 3. RAZNE VRSTE „OLAKŠICA“** – (1. proširena olakšica uz trogodišnji program makroekonomske stabilizacije, 2. olakšica za finansiranje zaliha za robe koje su predmet međunarodnih sporazuma, 3. politika povećanog pristupa sredstvima Fonda, 4. kompenzatorno finansiranje). Radi se kreditima namenjenim zemljama koje imaju platnobilansne probleme čiji uzrok nije loša ekonomska politika već često i nepredvidive okolnosti (suša, poplava, zemljotres, ali i nagli skok cijene nafte ili veliki pad cijena sirovina koju ta nerazvijena zemlja izvozi...).
- 4. KREDITI ZA STRUKTURNO PRILAGODAVANJE** najmanje razvijenih zemalja (rok otplate i do 10 god, sa 5 godina grace perioda, do 140% kvote)
 - **Značaj** koji IMF ima za neku zemlju ne proističe samo od kredita koji ona može dobiti, već i iz činjenice da je postignut dogovor o aranžmanu sa IMF-om često preduslov dobijanja skoro svakog zajma na svjetskom finansijskom tržištu.
 - **Kritičari Fonda**, međutim, navode da je njegov pristup kod odobrenja kredita nefleksibilan (preuzak), jer na složene probleme privrednog razvoja gleda uglavnom sa aspekta platnog bilansa i kapaciteta zemlje da servisira dugove

Kritike Vašingtonskog konsenzusa

- Nobelovac Džozef Štiglic, u djelu “Protivurječnosti globalizacije” iznio je kritički sud o načinu na koji funkcionišu politike tzv. **Vašingtonskog konsenzusa**, što je izazvalo različite reakcije u široj javnosti. Naime, Štiglic je istakao da su politike pomoći WB i IMF „*češće znale da odmažu zemljama kojima su dodijeljene, nego da zaista mijenjaju stvari nabolje*”. Štiglic je bio glavni ekonomista WB 1997-2000.
- **VAŠINGTONSKI KONSENZUS** je kovanica koju je 1990. godine uveo ekonomista Džon Vilijamson, objedinjujući osnovne principe na kojima treba da počiva ekonomska politika latinoameričkih država. (Ista grupa preporuka je kasnije primenjena i na ostatak svijeta). U formulisanju ovih principa ključnu ulogu su imali IMF, Svetska banka i Ministarstvo finansija SAD. Sve tri institucije imaju sedište u Vašingtonu, pa otuda i naziv.
- **Smjernice predstavljaju 10 NEOLIBERALNIH EKONOMSKIH PREDLOGA:**
 - 1) Budžetska (fiskalna) disciplina,
 - 2) Usmjeravanje javne potrošnje u oblasti koje daju visoku stopu ekonomskog povraćaja i imaju potencijal za pravedniju preraspodjelu prihoda, poput ulaganja u primarnu zdravstvenu zaštitu, primarno obrazovanje i infrastrukturu,
 - 3) Poreskna reforma čiji cilj je snižavanje poreza a povećanje osnove za oporezivanje,
 - 4) Ukidanje ograničenja kod formiranja kamatnih stopa, odnosno njihova liberalizacija,
 - 5) Politika kompetitivnog deviznog kursa,
 - 6) Liberalizacija trgovinskih tokova, tj. ukidanje ili veliko smanjivanje poreza i carina na uvoz,
 - 7) Liberalizacija stranih direktnih investicija,
 - 8) Privatizacija državnih kompanija i usluga,
 - 9) Deregulacija tržišta tj. ukidanje raznih zakona i drugih mjera koje ograničavaju tržišnu utakmicu, i
 - 10) Zakonska zaštita vlasničkih prava (zaštita privatne svojine

Posljedice globalne finansijske i ekonomske krize:

- Zanačajan rast stope nezaposlenosti i siromaštva
- Nestabilnost domaćih bankarskih sistema
- Ekspanzija kredita banaka iz Zapadne Evrope u Centralnu i Istočnu Evropu
- Slabljenje domaćih valuta
- Finasijski deficit
- Preopterećenost spoljnim dugovima
- Pad realne proizvodnje i izvoza
- Korupcija
- Povećanje rada u neformalnom sektoru – siva ekonomija
- IMF i Svjetska banka su prepoznali da je potreban novi način rada i da je njihovo dosadašnje prisustvo u MNOGIM zemljama dovelo do opšteg nezadovoljstva i povećanja siromaštva

Svjetska banka - WB

- **WB GROUP - bankarska grupa koja se sastoji od pet institucija:**
 - 1. MEĐUNARODNA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD), skraćeno “svjetska banka”**
 - 2. MEDJUNARODNO UDRUŽENJE ZA RAZVOJ (IDA)**
 - 3. MEDJUNARODNA FINANSIJSKA KORPORACIJA (IFC)**
 - 4. MULTILATERALNA AGENCIJA ZA GARANTOVANJE INVESTICIJA (MIGA)**
 - 5. Tu je danas i MEĐUNARODNI CENTAR ZA RJEŠAVANJE INVESTICIONIH SPOROVA (ICSID)**

CILJEVI OSNIVANJA WB /IBRD/, čl.1 Statuta:

1. Da pomaže obnovu i razvoj, olakšavajući investiranje kapitala u proizvodne svrhe (**kreditni za strukturno prilagodjavanje**, posebno za ZUR, otplata zajma poslije 5 godina, rok otplate do 20 godina, povoljna kamatna stopa, zajmovi se daju Vladama ili uz vladine garancije – za ubrzanje privrednog razvoja i strukturne promjene)
2. Da podstiče **privatne investicije u inostranstvu** putem garancija ili učestvovanjem u zajmovima i drugim vrstama privatnih investicija
3. Da pomaže **ravnomjerno** razvijanje međunarodne trgovine i održavanje ravnoteže u bilansima plaćanja podsticanjem međj. investicija u cilju razvoja proizvodnih izvora članica (za rast produktivnosti, životnog standarda i poboljšanje uslova rada u ZUR)
4. Da dovede u sklad zajmove koje sama daje ili za koje garantuje sa međj. zajmovima iz drugih izvora (odobravanje zajmova po prioritetima, korisnosti i hitnosti)

Međunarodna banka za obnovu i razvoj, International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) osnovana 1944, danas ima 188 država članica.

Cilj joj je da smanji siromaštvo i podstakne privredni razvoj u srednje razvijenim zemljama i kreditno sposobnim najmanje razvijenim zemljama podržavanjem projekata održivog razvoja kroz dugoročne zajmove, garancije, podršku upravljanju, kao i analitičke i savjetodavne usluge državama, uključujući i pripremu investicionih projekata

Međunarodna asocijacija za razvoj, International Development Association (IDA), (osnovana 1960. godine koja danas ima 166 država članica) predstavlja finansijski instrument za najsiromašnije zemlje obezbjeđujući beskamratne kredite i grantove za vlade najsiromašnijih zemalja članica, sa rokom otplate i do 40 godina, a grejs periodom do 5, u posebnim slučajevima i do 10 godina.

Ovi krediti treba da postaknu privredni razvoj, smanje nejednakosti i unaprijede uslove života stanovništva.

Pomoć se daje zemljama čiji BDP/pc ne prelazi iznos od npr, 1.135 \$ u 2009. Krediti IDA imaju period mirovanja od 10 godina, rok otplate, 20,35 ili 40 godina, uključujući i period mirovanja duga (grace period). Rok otplate zavisi od nivoa siromaštva zemlje u pitanju. Daju se bez kamate i uz minimalne troškove 0,75% na godišnjem nivou.

IDA krediti odobravaju se danas u **81 državi, od čega 39 u Africi**, ukupno za oko 2,5 mlrd. ljudi koji žive sa manje od 2 \$ dnevno. Ukupne preuzete obaveze u 2012. godini iznose oko 15 mlrd. \$ kroz 160 operacija, od kojih su 15% grantovi

MEĐUNARODNA FINANSIJSKA KORPORACIJA, INTERNATIONAL FINANCE CORPORATION (IFC) počela je sa radom 1956. godine, kao specijalizovana agencija UN. To je najveća globalna razvojna institucija fokusirana ekskluzivno na **PRIVATNI SEKTOR I PODRŠKU PRIVATNOM PREDUZETNIŠTVU**.

Pomaže ZUR da postignu održivi rast kroz finansiranje investicija koje podstiču novo zapošljavanje (bez garancije države), mobilizaciju kapitala na međunarodnom finansijskom tržištu i obezbjeđivanje savjetodavnih usluga za privatne kompanije (bez prava na upravljanje), a pomaže kroz savjete i vlade država članica Ova organizacija publikuje čuveni godišnji *Doing Business* izvještaj o barijerama biznisu, uključujući preko 185 zemalja svijeta

AGENCIJA ZA MULTILATERALNO GARANTOVANJE INVESTICIJA, MULTILATERAL INVESTMENT GUARANTEE AGENCY (MIGA) osnovana 1988. godine kao članica grupacije Svjetske banke sa ciljem **promovisanja stranih direktnih investicija** u ZUR kako bi se podstakao ekonomski rast, smanjilo siromaštvo i unaprijedili uslovi života.

Osnovna funkcija Agencije je pružanje osiguranja (garancije) od političkih rizika za investitore i kreditore: zaštita investitora i kapitala od nepredviđenih situacija (npr. za slučaj neizvršenja ugovora, građanskih ratova i sl.)

Od osnivanja do kraja juna 2009.godine dala je garancije u vrijednosti 7,3 mlrd \$ za 970 projekata u 92 ZUR. čime su pokriveni nekomercijalni rizici u iznosu od 67 milijardi dolara. MIGA daje garancije do 90% vrednosti investicije i najviše 180 miliona dolara za pojedinačni projekat.

MEĐUNARODNI CENTAR ZA RJEŠAVANJE INVESTICIONIH SPOROVA, INTERNATIONAL CENTRE FOR SETTLEMENT OF INTERNATIONAL DISPUTES (ICSID) obavlja poslove arbitraža u slučaju sporova između suverenih država (posreduje u rješavanju investicionih sporova).

ICSID je osnovana 2002. kao nezavisna međunarodna institucija kroz Konvenciju o poravnanju investicionih sporova između država i pripadnika drugih država (IBRD, 18.3.1965, amandmani 2006), radeći u preko 140 zemalja svijeta. Ne spada u finansijske institucije.

IBRD, kapital banke, glasačka prava, zemlje koje pozajmljuju...

KAPITAL IBRD i GLASAČKA SNAGA (US\$ Mil.)

	30.6.2012	%	PO VRIJEDNOSTI UDJELA			GLASAČKA SNAGA
			UKUPNO	UPLAĆENO	PO POZIVU	
1	US	16,51	33.921	2.116	31.805	15,63
2	JP	9,72	19.958	1.222	18.736	9,21
3	DE	4,84	9.947	616	9.331	4,60
4	FR	4,33	8.891	552	8.339	4,12
5	UK	4,33	8.891	571	8.320	4,12
6	CH	3,46	7.101	437	6.664	3,29
7	RU	2,63	5.404	334	5.070	2,51
8	CA	3,10	6.358	392	5.966	2,95
9	India	2,97	6.098	375	5.723	2,83
10	IT	2,63	5.404	335	5.069	2,51
11	SaudiArabia	2,63	5.404	335	5.069	2,51
12	OSTALI	42,85	88.019	5.134	82.885	45,72
	TOTAL	100	205.396	12.419	192.977	100

10 TOP ZAJMOPRIMACA RANGIRANIH PO UČEŠĆU U UKUPNIM KREDITIMA		
FY 2012	US\$ bn.	%
Mexico	13,6	10
China	13,1	9,6
Turkey	12,7	9,3
India	11,7	8,6
Brazil	10,1	7,4
Indonesia	9,9	7,3
Colombia	7,5	5,5
Poland	5,6	4,1
Argentina	5,6	4,1
Romania	3,6	2,6
TOTAL	93,4	68,5

IZVOR: Moody's investor service, IBRD, report, 11.1.2013, p and 13.

Ukupna sredstava Banke na kraju fiskalne 2011. godine bila su 313,9 mlrd \$ (upisani, tj. uplaćeni kapital je oko 50 mlrd \$, a ostalo je garancijski kapital)

U IBRD-u Crna Gora ima 68,6 akcija (0,04% ukupnih akcija), što joj daje 1,222 prava glasa, odnosno 0,07% ukupnih glasova

- **OSNIVAČKI KAPITAL IBRD** iznosio je 10 mlrd \$. Stalno se uvećavao. 30.juna 2009. godine iznosio je 275,4 mlrd \$, a 30. juna 2011. godine - **313,9 mlrd \$** (upisani, tj. uplaćeni kapital, uz rezerve, bio je oko 50 mlrd \$, a ostalo je **garancijski kapital**)
- **SREDSTAVA ZA FINANSIRANJE BANKA PRIBAVLJA UGLAVNOM ZADUŽIVANJEM NA MEĐUNARODNOM TRŽIŠTU KAPITALA** (emisija obveznica), a ostali izvori su uplaćeni dio uloga država članica, anuiteti po prethodnim kreditima i dio dobiti Banke
- Pravilo je da zajmovi odgovaraju raspoloživom kapitalu, odnosno ne smiju da pređu 100% upisanog kapitala, rezervi i viškova banke.
- IBRD kreditni rejting je AAA/Aaa (max rejting, pa lako dolazi do pozajmica na fin. tržištu)
- **ODOBRAVANJE ZAJMOVA** - Zajmovi Banke daju se zemljama u razvoju, na nešto višem stupnju ekonomskog i društvenog razvoja (u 2009.godini od 1.135 do 12.650 dolara, per capita dohotka). Otplata zajma počinje poslije 5 godina, a uobičajeni rok otplate je do 20 godina ne računajući grace period, uz KS manje od tržišnih...
- U posljednje vrijeme Svetska banka, zajedno sa IMFom, odobrava tzv. **zajmove za STRUKTURNO PRILAGOĐAVANJE** za koje angažuje ukupno oko 20% svojih sredstava.
- Takođe odobrava **zajmove u vidu tehničke pomoći**, sa rokom 2-6 godina, na šta usmjerava 10% svojih sredstava.
- Banka često učestvuje do 20% potrebnih sredstava i u **projektima nacionalnih banaka** ili međunarodnih sindikalizovanih zajmova (**KOFINANSIRANJE**), ukoliko se uvjeri da će ti projekti omogućiti razvoj i pozitivne strukturne promjene u pojedinim zemljama. Banka pruža i **konsultantske usluge**.
- **ORGANI BANKE** – Savjet guvernera (MF članica), Izvršni direktori (25) i Predsjednik (Borda direktora, tj. Odbora izvršnih direktora).

Svjetska banka i Crna Gora

- 31. decembra 1945. tadašnja Jugoslavija se pridružila grupaciji od 37 drugih država, koje su donijele odluku o osnivanju Svjetske banke a razvoj odnosa Jugoslavije i Svjetske banke obilježili su značajni investicioni projekti u periodu do početka '90-tih godina XX vijeka.
- Postepeno se razvijalo snažno partnerstvo pa je **1979. godine tadašnja Jugoslavija bila među pet najvećih korisnika kredita Svjetske banke**, koja je povukla oko 60 kredita u ukupnom iznosu preko 2,26 mlrd. \$.
- **Prvi kredit koji je namijenjen direktno Crnoj Gori bio je kredit od 44 mil.\$ za izgradnju dijela kapaciteta Luke Bar** (Harbor Expansion, 1974). 1976. Investiciona banka TG povukla je dio sredstava iz 2. investicionog kredita za YU (agroindustrija, hidrocentrale, željeznica, regionalni razvoj infrstrukture...)
- **Od 1950 do 1989.** , odnosno do raspada SFRJ (1990), Svjetska banka je pomogla razvoj jugoslovenske ekonomije sa preko **97 projekata**, a dugovanja prema ovoj međunarodnoj finansijskoj instituciji su dostigla nivo od **2,135 mlrd \$.**
- Prekid saradnje do 2000, kada SRJ postaje ponovo članica WB
- Od 2000 do maja 2006 - IDA odobrila Crnoj Gori kredite u vrijednosti 90 mil \$ (energetika, reforma zdravstvenih, obrazovnih i penzijskih sistema, PRSP)

Svjetska banka i Crna Gora (od 18.1.2007.)

- Upisani kapital za WB grupu - 1.474.729 \$
- U IBRD-u Crna Gora ima 68,6 akcija (**0,04%** ukupnih akcija), što joj daje 1,222 prava glasa, odnosno 0,07% ukupnih glasova
- Crna Gora je postala članica holandske konstituce (NL, Jermenija, BiH, Bugarska, Gruzija, Hrvatska, Izrael, Kipar, Makedonija, Moldavija i Ukrajina)
- CG je preuzela IBRD dug iz prethodog perioda od 269 mil €, preuzete IDA kredite po specifikaciji, kao i IDA novčane pomoći
- 9. juna 2007. godine počela je sa radom Kancelarija Svjetske banke u Crnoj Gori

**Pregled izabranih realizovanih projekata Svjetske banke
u Crnoj Gori (status: 28.2.2013.)**

	Project Title (closed project till February 28, 2013)	Project ID	Commitment Amount /\$/	Approval Date
IBRD	Financial Sector Development Policy Loan (FSDPL1)	P116787	85,00	SEP 01, 2011
IBRD	Additional Financing for Montenegro Environmentally Sensitive Tourist Areas Project (Solid Waste)	P120659	5,50	DEC 20, 2010
Grant	Tara and Lim	TF 56543	0,35	JYNE 30, 2008
Grant	Development and poverty reduction strategy	P111172	0,34	MAY 09, 2008
IDA	Sustainable Tourism Development Project (Montenegro)	P093461	10,00	JUN 12, 2007
IDA	Energy Community of South East Europe APL 3 - MNE Project	P096598	9,00	MAY 22, 2006
Grant	Lake Skoder Integrated Ecosystem management (Glob. Env.Fund)	TF91939	2,13	MAY 27, 2008
IDA	Education Reform Project, ERP (Montenegro)	P084597	5,00	MAR 31, 2005
IDA	Structural Adjustment Credit 2 (SAC 2), IDA	P074908	18,00	SEP 16, 2004
IDA	Structural Adjustment Credit (MONTENEGRO)	P076764	15,00	AVG 8, 2002
Grant	Health System reform	TF55474	0,32	Dec 31, 2012
IBRD	Health System Improvement Additional Financing	P114275	7,20	NOV 03, 2009
IDA	Healthcare System Improvement Project, HSIP (Montenegro)	P082223	7,00	JUN 08, 2004
IDA	Pensions System Administration Investment Project (MNE)	P087470	5,00	JUN 08, 2004
IDA	Montenegro Environmentally Sensitive Tourist Areas Project, MESTAP (Solid Waste)	P079116	7,00	SEP 11, 2003
IBRD	Environmentally Sensitive Tourist Areas Project (Solid Waste)	P079116	5,50	SEP 11, 2003
IDA	Emergency Stabilization of Electricity Supply Project (MNE)	P077473	5,00	AUG 15, 2002

. Izabrani aktivni projekti Svjetske banke u Crnoj Gori

	Project Title (active project on February 28, 2013)	Project ID	Commitment Amount I\$/	Approval Date
IBRD	Montenegro Financial Sector Policy Based Guarantee	P130157	79,20	JUN 28, 2012
IBRD	Higher Education Research for Innovation and Competitiveness Project	P122785	15,98	JAN 24, 2012
IBRD	Montenegro Institutional Development and Agriculture Strengthening (MIDAS)	P107473	15,70	APR 21, 2009
Grant	Montenegro Institutional Development and Agriculture Strengthening (MIDAS)	P110602	4,00	APR 21, 2009
IBRD	Land Administration and Management Project (LAMP)	P106906	16,20	DEC 09, 2008
IBRD	Energy Efficiency in Public Buildings	P107992	9,40	DEC 09, 2008
IDA	Energy Community of South East Europe APL 3 - MNE Project	P106899	9,00	JUL 06, 2007

U januaru 2011. godine Odbor Banke usvojio je Partnersku strategiju za Crnu Goru za period 2010-2014. godine (Country Partnership Strategy FY2011-14) vrijednu **216 mil \$** u kojoj naša zemlja ima status zemlje gornjeg srednjeg nivoa dohotka (upper-middle-income country) sa jasno definisanim razvojnim prioritetima koje bi trebalo podržati.

Po podacima Banke ukupno povučeni krediti CG na dan **28.2. 2013. godine** su **558 mil \$** (IBRD 476 mil \$, IDA 82 mil \$). Neizmirene obaveze korisnika kredita iznose oko **400 mil \$**

Istovremeno, po podacima **Ministarstva finansija**, u ukupnom javnom (državnom) dugu Crne Gore na 30. jun 2012. godine, dugovanja prema IBRD bila su 233,7 mil €, prema Međunarodnoj organizaciji za razvoj IDA – 66,5 mil € i prema IFC – 3,4 mil €, ukupno 303,6 mil €, što čini 25% spoljnog duga zemlje ili **18,7% uk. državnog duga**

- Jedan od novih projekata je i projekat „**Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost Crne Gore**“ (HERIC), za period **2012 - 2017**, koji realizuje Ministarstvo nauke u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i sporta, a koji takođe finansira Svjetska banka kreditom u iznosu od oko **16 mil \$**.
- **KLJUČNE KOMPONENTE PROJEKTA SU:**
 - reforma finansiranja visokog obrazovanja i sprovođenje normi za obezbjeđenje kvaliteta,
 - razvoj ljudskih resursa kroz inicijative internacionalizacije
 - uspostavljanje konkurentnog okruženja za istraživanja, i
 - upravljanje, monitoring i evaluacija Projekta.

Component(s)

Component Name	Component Cost
Higher Education Finance Reforms and Implementation of Quality Assurance Norms	3.73
Human Capital Development through Internationalization Initiatives	2.81
Establishing a Competitive Research Environment	7.94
Project Management and Monitoring and Evaluation	1.26

- **OČEKIVANI REZULTATI PROJEKTA HERIC:**
- sprovođenje novog modela finansiranja visokoškolskog obrazovanja,
- razvoj i usvajanje Nacionalnog okvira kvalifikacija,
- dodjela 20 grantova fakultetima, programima i institucijama,
- osnivanje Kancelarije u okviru Ministarstva obrazovanja i sporta koja bi koordinirala multilateralne i bilateralne programe za crnogorske studente i nastavnike,
- dodjela 60 stipendija za crnogorske studente za master, doktorske i postdoktorske studije u inostranstvu,
- uključivanje 235 crnogorskih istraživača u međunarodne istraživačke i razvojne projekte,
- razvoj okvira za budući visokokvalitetni istraživački Centar izuzetnosti (Center of Excellence)

Regionalne banke

- **EIB – Evropska investiciona banka**, osnovana Ugovorom o osnivanju EEZ 1957.g, koja odobrava kredite po tržišnim uslovima prvenstveno zemljama članicama radi njihovog uravnoteženog razvoja (EU zemlje – do 95%, ali i pridružene zemlje, i zemlje koje namjeravaju ući u EU), sjedište u Luksemburgu. Članovi EIB su države članice EU. Odobrava kredite za kapitalne investicije (do 50% vrijednosti projekta) vezane za razvoj i integraciju Unije. Banka posjeduje kapital u iznosu od **164,8 mlrd. eura** koje su upisale države članice. Bankom upravljaju i rukovode Savjet guvernera, Upravni odbor i Odbor direktora.
- **EBRD – Evropska banka za obnovu i razvoj** (1990, London) osnovana sa ciljem da prikupi kapital za finansiranje brže tranzicije na tržišnu privredu i bržu privatizaciju zemalja CIE, pozajmljuje sredstva za konkretne projekte kao i medj.fin.institucije (IFIs). Specifičnost EBRD je upravo u činjenici da ona ne finansira privredu na makronivou (dajući kredite državi), već preko za to osposobljenih i ovlašćenih banaka finansira projekte, prije svega privatnog sektora.
- **Ostale regionalne banke i fondovi** – Latinoamerička banka za razvoj, Azijska banka za razvoj, Afrička banka za razvoj